

Genesis a některé sporné pojmy

Texty na tento týden

Jb 26,7-10; Gn 1-2; Gn 5; Gn 11; 1Pa 1,18-27; Mt 19,4.5; J 1,1-3

Základní verš

„Nebesa vypravují o Boží slávě, obloha hovoří o díle jeho rukou.“ (Ž 19,2)

Písmo inspirovalo mnoho velkých myslitelů, aby zkoumali stvořený svět. Johannes Kepler, Isaac Newton, John Ray, Robert Boyle a mnozí další významní vědci věřili, že jejich práce odhalí ještě více o díle Stvořitele.

Po francouzské revoluci se věda devatenáctého století změnila. Přestala vycházet z pozice teistického světonázoru a přijala pohled na svět ovlivněný naturalizmem (příroda je jediná opravdová skutečnost a neexistuje žádný duchovní princip) a materializmem (vše, co existuje, je buď hmota samotná, nebo je ve své existenci na hmotě závislé). Při takovém přístupu už většinou nezbylo žádné místo pro cokoliv nadpřirozeného. Tyto filozofické myšlenky zpopularizoval Charles Darwin ve svém díle *O původu druhů* (1859). Věda se od té doby výrazně vzdálila biblickým základům. Jedním z výsledků je radikální přehodnocení příběhů zapsaných v knize Genesis.

Učí Bible překonaný a vědecky nepodložený pohled na kosmologii? Převzala Bible svůj pohled od okolních pohanských národů, nebo se její výklad světa liší? Je platnost Bible kulturně podmíněna místem a časem vzniku, nebo nás její inspirovaný původ pozvedá k takovému pohledu na vznik života, který je díky Božímu zjevení komplexní a univerzální?

Toto jsou některé z otázek, které si budeme klást tento týden.

Budování společenství

- Podělte se ve skupině o to, co jste v posledním týdnu zažili. Jak vás tento prožitek ovlivnil ve vašem duchovním životě?
- Řekněte ostatním o situaci, kdy jste v poslední době vnímali výrazný projev Boží přítomnosti ve vašem životě. Vyjádřete veřejně Bohu své poděkování.

PLOCHÁ ZEMĚ?

²¹Což o tom nevíte? Což jste neslyšeli? Neoznámili vám to už na počátku? Což nechápete, kdo položil základy zemi? ²²Ten, který sídlí nad obzorem země, jejíž obyvatelé jsou jako kobylky, ten, který nebesa jak závoj roztahuje a napíná je jako stan k obývání. ²³Ten hodnostáře za nic nemá a jako s nicotou nakládá se soudci země. (Iz 40,21-23)

Osobní studium

Mnozí lidé si myslí, že zatímco dnes věří tomu, že Země je plochá, jen zastánci konspiračních teorií, ve starověku si to mysleli všichni. Mnoho lidí bylo však v minulosti přesvědčeno, že Země je kulatá. I dnes jsou však lidé, kteří se domnívají, že Bible mluví o ploché Zemi.

Uvažuj o textech Zj 7,1 a 20,7.8. Jaký je kontext těchto veršů? Říkají něco o ploché zemi?

Jan, autor těchto textů, zaznamenává proctví týkající se konce času a popisuje přitom čtyři anděly, kteří se postavili „do čtyř úhlů země a bránili všem čtyřem větrům“ (Zj 7,1). Třikrát opakuje slovo „čtyři“, aby anděly spojil se čtyřmi světovými stranami.

Jan zde používá obrazný jazyk, podobně jako když my dnes řekneme, že „slunce zapadá“ nebo že „od východu se zvedá vítr“. Trvat na doslovném výkladu tohoto pro-

rockého textu, když kontext jasně hovoří o obrazném pojmenování severu, jihu, východu a západu, znamená vytrhnout tyto věty z jejich kontextu a vkládat do nich význam, který zjevně nemají. Vždyť podobně Ježíš řekl: „Neboť ze srdce vycházejí špatné myšlenky, vraždy, cizoložství, smilství, loupeže, křivá svědectví, urážky“ (Mt 15,19), ale rozhodně nemluvil o lidské fyziologii ani nepopisoval funkci lidského srdce. Používal obrazný jazyk, aby zdůraznil určitý mravní princip.

Uvažuj o textech Jb 26,7-10 a Iz 40,21-23. Co se z nich dozvídáme o vlastnostech země?

V textu Jb 26,7 je země popsána jako něco, co visí v prázdnotě: „On roztáhl sever nad pustotou, nad nicotou zavěsil zemi.“ Izaáš konstatuje: „Ten, který sídlí nad obzorem země, jejíž obyvatelé jsou jako kobylky, ten, který nebesa jak závoj roztahuje a napíná je jako stan k obývání.“ (Iz 40,22)

Aplikace

Představ si, že žiješ v 1. století po Kr. Jaké důkazy bys mohl najít o tom, že země se pohybuje? Nebo by se ti zdálo pravděpodobnější, že země se nehýbe? A jaké důkazy bys mohl mít o tom, jestli je téměř kulatá, anebo plochá?

STVOŘENÍ A STAROVĚKÁ LITERATURA

²⁶I řekl Bůh: „Učiňme člověka, aby byl našim obrazem podle naší podoby. Ať lidé panují nad mořskými rybami a nad nebeským ptactvem, nad zvířaty a nad celou zemí i nad každým plazem plazícím se po zemi.“ ²⁷Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím, jako muže a ženu je stvořil. ²⁸A Bůh jim požehnal a řekl jim: „Plodte a množte se a naplňte zemi. Podmaňte ji a panujte nad mořskými rybami, nad nebeským ptactvem, nade vším živým, co se na zemi hýbe.“ (Gn 1,26–28)

Osobní studium

Archeologové objevili texty ze starověkého Egypta a Blízkého východu, v nichž jsou zapsány starodávné příběhy stvoření a potopy. Mnoho z nich tyto objevy přivedly k otázkám, zda záznamy o těchto událostech, nacházející se v knize Genesis, nebyly náhodou převzaty nebo odvozeny od zmíněných kultur. Jak to tedy vlastně je?

Přečti si text Gn 1,1–2,4. Pak si přečti následující úryvky z akkadského mýtu o Atrachasisovi, které pojednávají o stvoření člověka (vybíráme ho jako jeden z mnoha podobných záznamů o stvoření; jeho záznam pochází přibližně z 18. století př. Kr.):

„Dva tisíce a pět set let Igitigové [sedm božstev] nesmírně těžce robotovali ve dne i v noci.

Spílali a nařikali, na práci kopáčů žalovali...

... potomka nechť rodička stvoří!

Lopotu bohů člověk na bedra svá vezme!“

Boha Geštuge, jenž rozumem byl obdařen, bohové společně zabili.

S jeho masem a krví Nintu smísila hlínu.“

(*Duchovní prameny života: Stvoření světa ve starých mýtech a náboženstvích*. Vyšehrad, Praha 1997, str. 76.77)

Jaké rozdíly vidíš při porovnání uvedených textů (Genesis a mýtus o Atrachasisovi)?

Přestože mezi oběma příběhy existuje určitá podobnost (první lidé byli stvořeni z hlíny), rozdíly jsou obrovské.

(1) V mýtu o Atrachasisovi člověk pracuje, aby bohové mohli odpočívat. V Genesis Bůh stvořil zemi, a všechno co je na ní, pro lidi, kteří jsou vrcholem stvoření. Bůh odpočívá spolu s nimi. V Genesis jsou lidé umístěni do zahrady a jsou pozváni do společenství s Bohem. Bůh jim svěřuje péči o své stvoření – takovýto plán v Atrachasisovi nenacházíme.

(2) V Atrachasisovi je zabit jeden z nižších bohů a jeho krev je smíšena s hlínou, z níž bylo zformováno sedm mužů a sedm žen. V Genesis je nejprve Adam „zformován“ Bohem, který do něj vdechl dech života. Později byla „utvořena“ žena, která měla být Adamovi „rovnocennou pomocí“. Bůh nestvořil Adama a Evu z krve nějakého zabitého božstva.

(3) V knize Genesis se v souvislosti se stvořením nezmiňuje žádný konflikt nebo násilný čin, jak je to v příběhu o Atrachasisovi.

Biblický záznam obsahuje vznešený popis jednání všemocného Boha, který lidstvu svěřuje důstojný smysl v dokonalém světě. Tento zásadní rozdíl přivedl odborníky k závěru, že jde o dva opravdu odlišné příběhy stvoření.

Aplikace

Někteří odborníci se shodují na tom, že jednotlivé příběhy o stvoření a potopě mohly na začátku popisovat skutečné události, ale postupným předáváním se během staletí jejich obsah zkomolil. Mojžiš inspirovaný Duchem svatým však zaznamenal skutečný průběh událostí. Proč je takový přístup lepším vysvětlením podobnosti různých příběhů než názor, že Mojžiš svůj záznam převzal z pohanského mýtu?

GENESIS A POHANSTVÍ

¹⁴I řekl Bůh: „Budte světla na nebeské klenbě, aby oddělovala den od noci! Budou na znamení časů, dnů a let. ¹⁵Ta světla ať jsou na nebeské klenbě, aby svítala nad zemí.“ A stalo se tak. ¹⁶Učinil tedy Bůh dvě veliká světla: větší světlo, aby vládlo ve dne, a menší světlo, aby vládlo v noci; učinil i hvězdy. ¹⁷Bůh je umístil na nebeskou klenbu, aby svítala nad zemí, ¹⁸aby vládla ve dne a v noci a oddělovala světlo od tmy. Viděl, že to je dobré. ¹⁹Byl večer a bylo jitro, den čtvrtý. (Gn 1,14–19)

Osobní studium

Nezdá se, že by kniha Genesis vycházela z pohanských mýtů o stvoření. Mnohem reálněji vyznívá tvrzení, že vznikla, aby tyto mýty vyvrátila a odlišila Boha Stvořitele od pohanských božstev.

Jak jsou podle úvodních veršů popsána jednotlivá nebeská tělesa stvořená čtvrtý den? Jaká měla být jejich funkce?

Za zmínku stojí, že názvy „slunce“ a „měsíc“ jsou v tomto záznamu vynechány, popisuje se jen jejich funkce. Názvy pro slunce a měsíc byly totiž v hebrejštině úzce spojené se slunečními a s měsíčními bohy starověkého Egypta a Blízkého východu. Použití pojmu „větší světlo“ a „menší světlo“ ukazuje, že byla stvořena s určitým cílem – aby byla „na znamení časů, dnů a let“ a aby „svítala nad zemí“ (Gn 1,14.15). Text tedy velmi jasně ukazuje, že slunce a měsíc nejsou bohy, ale stvořenými tělesy s konkrétní funkcí. Naše dnešní vnímání slunce a měsíce je téměř totožné.

Uvažuj o verších Gn 2,7.18–24. Jak Bůh tvoří Adama a Evu? Jak bys charakterizoval jeho účast v celém procesu?

Starověké blízkovýchodní mýty jednotně popisují stvoření člověka jako dodatečný nápad, který vychází ze snahy ulevit bohům od namáhavé práce. Tato mýtická představa je v rozporu s biblickým plánem. Podle Písma má totiž člověk vládnout nad světem jako Boží zmocněnec. Nic při stvoření člověka nevyznívá jako náhradní, dodatečný plán. Genesis představuje člověka jako vyvrcholení stvořitelského díla. Tímto jasně ukazuje, jak velké rozpory existují mezi biblickým záznamem a pohanskými mýty.

Genesis je jakousi „korekturou“ mýtů starověkého světa. Mojžíš používá některé pojmy a myšlenky, které jsou neslučitelné s pohanskými představami. Jednoduše popisuje biblický pohled na realitu, Boží roli při stvoření a cíl, který Bůh při stvoření sledoval.

Aplikace

Před tisíci lety byl biblický záznam o stvoření v jasném rozporu s většinovým názorem vyjádřeným v mýtech. Paradoxem je, že i dnes je biblický záznam v rozporu s převládající představou lidí. Proč bychom ani neměli být překvapeni?

STVOŘENÍ A ČAS

¹Toto je výčet rodopisu Adamova: V den, kdy Bůh stvořil člověka, učinil jej k podobě Boží. ²Jako muže a ženu je stvořil, požehnal jim a v den, kdy je stvořil, dal jim jméno Adam (to je Člověk). ³Ve věku sto třiceti let zplodil Adam syna ke své podobě, podle svého obrazu, a dal mu jméno Šét. ⁴Po zplodění Šéta žil Adam ještě osm set let a zplodil syny a dcery. ⁵Všech dnů Adamova života bylo devět set třicet let, a umřel. (Gn 5,1–5)

Osobní studium

Přečti si Gn 5. a 11. kapitolu. Jakým způsobem Bible zaznamenává dějiny lidstva od Adama po Noema a od Noema po Abrahama?

V uvedených rodokmenech se nachází důležitý faktor, který z nich dělá jedinečné biblické záznamy – obsahují údaj času, díky němuž je někteří odborníci nazývají „časové rodokmeny“. Obsahují mechanismus postupných informací, které jsou spolu propojeny. Dozvídáme se tedy, že „ve věku X let osoba Jedna, zplodila osobu Dva. A osoba Jedna žila po zplodění osoby Dva ještě Y let a zplodila další syny a dcery“. Genesis 5 přidává ještě informaci, že „všech dnů osoby Jedna bylo Z let“. Tento vzájemně propojený systém znemožňuje, aby do rodokmenu byla nějaká osoba přidána nebo z něj byla odstraněna. Kapitoly 5 a 11 knihy Genesis obsahují pokračující linii potomků, jak to potvrzuje 1Pa 1,18–27, ve které nechybí ani není přidána žádná generace. Tímto způsobem se Bible sama vysvětluje.

Téměř dva tisíce let křesťanství a židovství vykladači pomocí těchto textů představovali dějiny a určovali datum potopy a stáří země přinejmenším od konce sedmi dní stvoření popsaného v Gn 1–2.

V uplynulých desetiletích se však objevily pokusy nově vysvětlovat 5. a 11. kapitolu tak, aby se přizpůsobily delším obdobím, a tak byly v souladu se spornými výklady a datováním určitých historických událostí. Takový přístup vyvolal vážné otázky související se spolehlivostí biblického záznamu.

Když však chceme pochopit Boží plán času a jeho realizaci v dějinách, musíme pochopit, že obě tyto kapitoly „jsou historickým i teologickým záznamem a spojují Adama se zbytkem stvoření a Boha s člověkem v kontextu daného místa a času. Gn 5 a 11,10–26 poskytuje časový rámeček a posloupnost lidí, kteří spojují Boží lid s člověkem, kterého Bůh stvořil jako vrchol šestidenního stvoření této planety.“ (Hasel, Gerhard F., „The Meaning of the Chronogenealogies of Genesis 5 and 11“, *Origins* 7/2 [1980], str. 69)

Aplikace

Přestože uvedené texty mají ve Starém zákoně důležité místo, apoštol Pavel vybízí při jejich studiu k opatrnosti. Uvažuj v této souvislosti o textech 1Tm 1,4 a Tt 3,9. Na jaké nebezpečí Pavel upozorňuje?

STVOŘENÍ V PÍSMU

¹A ukázal mi řeku živé vody, čiré jako křišťál, která vyvěrala u trůnu Božího a Beránkova. ²Uprostřed města na náměstí, z obou stran řeky, bylo stromoví života nesoucí ovoce dvanáctkrát do roka; každý měsíc dozrává na něm ovoce a jeho listí má léčivou moc pro všechny národy. ³A nebude tam nic prokletého. Bude tam trůn Boží a Beránkův; jeho služebníci mu budou sloužit. (Zj 22,1–3)

Osobní studium

Přečti si následující texty a zapiš si, jak jednotliví autoři odkazují na Gn 1–11:

Mt 19,4.5

Mk 10,6–9

L 11,50.51

J 1,1–3

Sk 14,15

Ř 1,20

2K 4,6

Ef 3,9

1Tm 2,12–15

Jk 3,9

1Pt 3,20

Ju 1,11.14

Zj 2,7; 3,14 a 22,1–3

Ježíš i všichni novozákonní autoři odkazují na Gn 1–11 jako na důvěryhodný záznam historických událostí. Ježíš sám odkazuje na Mojžíšovy knihy a na stvoření muže a ženy (Mt 19,4). Pavel opakovaně používá záznam o stvoření, aby zdůvodnil a podpořel své teologické názory. Athénským vzdělavcům například říká: „Bůh, který učinil svět a všechno, co je v něm, ten je pánem nebe i země, a nebydlí v chrámech, které lidé vystavěli...“ (Sk 17,24). Novozákonní pisatelé stavějí na Genesis a svým čtenářům ukazují důležitost skutečných Biblí popisovaných událostí.

Přečti si například 5. kapitulu dopisu Římanům. Pavel opakovaně spojuje Adama s Ježíšem (Ř 5,12.14–19). Z toho vyplývá, že počítá s doslovnou existencí historického Adama. Takový pohled je dnes zpochybňován, neboť doslovné chápání textu nahrazuje evoluční model původu.

Aplikace

Když si uvědomíme, že novozákonní pisatelé inspirovaní Duchem svatým a dokonce i samotný Ježíš považovali záznam o stvoření za spolehlivý popis skutečné historické události, bylo by bláznovstvím, kdybychom se dnes rozhodli takový přístup odmítnout a nechali bychom se vést omylnými a hříchem zatíženými lidskými bytostmi. Uvažuj o tomto přístupu.

PODNĚTY K ZAMYŠLENÍ

„Písmo je nejsrozumitelnějším a nejpoučnějším dějepisem, který má člověk k dispozici. Vytrysklo z pramene věčné pravdy a božská ruka zachovala jeho čistotu po celé věky. ... Jen v Božím slově nacházíme dějiny lidského pokolení nedotčené lidskými předsudky a lidskou pýchou.“ (5T 25)

„Bylo mi ukázáno, že bez biblických dějin nemůže geologie dokázat vůbec nic. Památky nalezené v zemi přinášejí důkazy o stavu věcí, které se v mnohém liší od současnosti. Ale čas jejich existence a období, během kterého se nacházely v zemi, můžeme pochopit jen ve světle biblických dějin. Můžeme rozvíjet teorie, které popisují biblické dějiny, pokud naše hypotézy nebudou v rozporu s fakty, které nacházíme v Písmu. Když však člověk opustí Boží slovo a hledá důkazy Božího stvořitelského díla pouze na základě přírodních principů, dostává se do obrovského oceánu nejistoty. Bůh nikdy smrtelníkům nezjevil, jakým způsobem dokončil své stvořitelské dílo za šest doslovných dní. Jeho stvořitelské dílo je stejně nepochopitelné jako jeho existence.“ (3SG 93)

Otázky k rozhovoru

1. Mnozí lidé nekriticky přijímají každé vědecké prohlášení o událostech, které se odehrály před miliony let. A to i přesto, že vědecká vysvětlení současné reality – toho, čeho se můžeme dotknout, co můžeme slyšet, vidět, vyzkoušet a opakovaně ověřit – jsou často předmětem diskuzí a rozporů. Proč je to tak?
2. Současné vědecké práce vycházejí z předpokladu, že pro vysvětlení skutečných událostí nemůžeme použít nadpřirozené zásahy. To například znamená, že nemůžeme vysvětlovat hladomor tím, že nějaká čarodějka proklela půdu. Můžeme tento vědecký přístup použít při hledání vysvětlení pro stvoření, jak je popsáno v knize Genesis? Události vyprávěné v prvních kapitolách Bible jsou zcela nadpřirozené. Kdybychom se pokoušeli stvoření vysvětlit bez mimořádného Božího zásahu, nedávalo by to naprosto žádný smysl.

Praktický závěr

- Podělte se s ostatními ve skupině o to, co praktického jste se naučili z této lekce při studiu Bible. Jak lze toto naučení uvést do každodenního života?

Podněty k modlitbám

- Modlete se jeden za druhého, za své radosti i starosti.
- Modlete se spolu za ty, kteří z nějakého důvodu přestávají či již přestali navštěvovat vaše společenství. Jak jim můžete dát najevo, že je máte stále rádi?
- Modlete se i za lidi ve svém okolí (přátele, sousedy, příbuzné...), kterým byste rádi představili Boží lásku.

Konkrétní modlitební seznam mé třídy sobotní školy:

_____	_____
_____	_____
_____	_____